

Αναδιφώντας το χθες (124)

■ Του **ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ***

Λίγες σταγόνες ιστορίας των ΚΑΠΗ του Ρεθύμνου και της πρωτεργάτριάς τους Αγάπης Μαμαλάκη

Σήμερα θα ασχοληθούμε στις «Αναδιφώσεις» με ένα θέμα ιστορίας, όπως πάντα, αλλά σύγχρονης: το πώς στήθηκε ο θεσμός των Κέντρων Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων στο Ρέθυμνο και ποια ήταν η πρωτεργάτριά τους. Εξυπακούεται ότι θεωρώ τον θεσμό αυτό εξαιρετικά σημαντικό, ώστε αν κάποιος μου ζητούσε να εκτιμήσω τι άφρησε η πολύχρονη διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ στον τόπο, θα παρέθετα δίπλα στα κάμψα αρνητικά και τρία θετικά: το Εθνικό Σύστημα Υγείας, τη θεομοθέτηση της ισότητας των φύλων, τον πολιτικό γάμο και τα ΚΑΠΗ. Στο Ρέθυμνο τα γνωρίσαμε από τις προσπάθειες της Αγάπης Μαμαλάκη, που τη θυμόμαστε οι παλιότεροι κοπελούδα, να ξαναγυρίζει στο Ρέθυμνο σπουδαγμένη κοινωνική λειτουργός, με όνειρα να το αλλάξει. Και κατάφερε πολλά. Στην αρχή είχε υπηρετήσει στην Κοινωνική Υπηρεσία, όπου βοήθησε πολύ κόσμο, χωρίς να ξέρει «η αριστερά της τι ποιεί η δεξιά», ούτε καν τα παιδιά κι ο άντρας της. Τα κατάφερε τόσο επειδή το ένιωθε σαν υποχρέωση και λειτουργημά της, όσο και γιατί η οικογένειά της την κατανοούσε και την ενίσχυε. Τα εύσημα λοιπόν θα πρέπει να αποδοθούν εξίσου σ' αυτήν και σ' αυτούς.

Κέντρο δημιουργίας. Θυμάμαι δεκάδες ομάδες δημιουργικών δραστηριοτήτων που διοργάνωσε κατά καιρούς: χορωδίες, χορευτικές, ομάδες κατασκευών, ομάδες λαογραφικές, ομάδες προφορικής ιστορίας, προαγωγής υγείας κ.λπ. Ήταν για αυτές που επίσης έγραφα ένα άρθρο στις εφημερίδες, πιο πρόσφατα αυτό, με τον τίτλο «Κρατήστε ανοιχτά τα ΚΑΠΗ», όταν διαπίστωσα ότι από την αρχή της κρίσης οι κάθε είδους επιχορηγήσεις στις ομάδες δραστηριοτήτων είχαν κοπεί και ότι κάποιες από αυτές συνέχισαν τη λειτουργία τους, χωρίς επιχορηγήσεις αλλά με αυτενέργεια των μελών τους. Κι όμως, ένα βασικό κριτήριο για την ποιότητα του κάθε πολιτισμού είναι ο τρόπος με τον οποίο φέρεται στα ανήμπορα μέλη του.

Κέντρο ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης. Οι εκδηλώσεις και οι εκδρομές ανά την Κρήτη, την Ελλάδα και το εξωτερικό έμειναν αξέχαστες σ' όσους είχαν την τύχη να συμμετέχουν. Η Αγάπη Μαμαλάκη κατάφερε να «βγάλει από το σπίτι τους» για πρώτη φορά αρκετούς συμπολίτες, ιδιαίτερα γυναίκες, και να τους γνωρίσει τον τόπο τους καταρχήν, τη χώρα τους στη συνέχεια κι έναν άλλο κόσμο, τελικά, που δεν είχαν ποτέ φανταστεί, εκείνων των χωρών του εξωτερικού.

Κέντρο διαπαιδαγώγησης. Η Αγάπη Μαμαλάκη δίδαξε με το παράδειγμά της τρόπους συμπεριφοράς σε ανθρώπους ηλικιωμένους, που είχαν έρθει από το χωριό κοντά στα παιδιά τους και δεν είχαν ευκαιρίες ποτέ για κάτι τέτοιο. Αναφέρω ένα μόνο παράδειγμα. Όταν «κέρδισα», εκείνη ως ΚΑΠΗ κι εγώ ως Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, το πρόγραμμα και τους ξεναγήσαμε στα περίεξη της λίμνης Πλαστήρα στην Καρδίτσα, σ' ένα διάλειμμα τους παρακολούθησα να ανακεφαλαιώνουν τις εκδρομικές εμπειρίες τους: κρυφάκουσα για Καππαδοκία, για Δαλματικές ακτές, για Ιταλία, για Κωνσταντινούπολη, για Βαλκάνια και άλλους τόπους, μυθικούς τότε για μένα. Και ζήλεψα. Κι όταν αργότερα, στα πλαίσια ενός άλλου προγράμματος, με τον τίτλο «Αντιμετωπίζοντας την κρίση με τη σοφία της τρίτης ηλικίας», τους ρώτησα πώς τα καταφέρνουν όλα αυτά, με την γλιότρα αγροτική σύνταξη ή το πολύ με εκείνη του ΤΕΒΕ, μου απάντησαν με μια φωνή: «Γιατί εμείς ακούμε όσα μας λέει η κυρία μας!» «Και τι σας λέει η κυρία σας», ξαναρώτησα. «Κάθε μέρα να βάζουμε κάτι στον κουμπαρά μας, μισό ευρώ, ένα ευρώ, δύο ευρώ». Να ένα μάθημα «οικιακής οικονομίας» και πραγματικής σοφίας!

Αγάπη Μαμαλάκη συνταξιοδοτήθηκε τη χρονιά που απέρχεται σε λίγες μέρες. Φαντάζομαι ότι όσοι έμειναν πίσω θα τα πουν καλύτερα απ' ότι εγώ τα γράφω στις «Αναδιφώσεις» μου, στη γιορτή που είθισται να διοργανώνεται κατά την απηρέτηση των υπαλλήλων. Εγώ την γνώρισα πολύ λίγο, περισσότερο σαν εκπαιδευτικό, κι όχι σαν μέλος, που δεν με έγραφε ποτέ. Κι αυτό γιατί συναγωνίζονταν με την Κατερίνα του Β' ΚΑΠΗ, ποια να με «αδειάζει» στην άλλη, προκειμένου να μην τις αναστατώνω κάθε τόσο με τις ιδέες μου, σαν εκείνες της Ορειβατικής Ομάδας στο Α' και του προγράμματος «Αναζητώντας τις ξεχασμένες γεύσεις» στο Β' ΚΑΠΗ. Όμως μπορώ να πω, κι εγώ μαζί μ' αυτούς που τη γνώριζαν καλύτερα: προσπάθησε να κάνει τα γηρατειά του Ρεθύμνου υγιέστερα, δημιουργικότερα και όντως περήφανα. Κι εμάς, τους κάπως μικρότερους σε ηλικία, μας έκανε με τον τρόπο της μαθητές της.

Πρόταση ανάμνησης

Ας θυμηθούμε τον συμπολίτη Γιώργο Τσικόγια και το κατάστημα ηλεκτρικών και αντιπροσωπειών που διατηρούσε στην οδό Αρκαδίου. Έργο ευλοίας του αποτελεί το ίδρυμα «Θεομήτωρ» που εγκαινιάζεται απόψε στον λόφο του Τιμίου Σταυρού. Ας ευχηθούμε οι κόποι μιας ζωής να πιάσουν τόπο και το ίδρυμα να μπορέσει να προσφέρει αφενός στέγη και τροφή στους ενδείς και αφετέρου πνευματική στέγη και τροφή στο Ρέθυμνο, που τόσο τα έχει ανάγκη.

Ήταν η εποχή που τα πάντα φαινόταν δυνατά. Κι η Αγάπη Μαμαλάκη, ακόμα πιο δυνατή, έλαβε εξ αρχής και κατάφερε να δώσει κύρος σ' έναν οργανισμό, που από την εξαγγελία του αντιμετώπιστηκε απολύτως ρατσιστικά από την ελληνική κοινωνία. Μιλώ για τα κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων. Δεν μπορούσε βέβαια να μη συμβεί το ίδιο και στη μικρή μας πόλη.

- «Πασοκατζής είσαι και πηγαίνεις στα ΚΑΠΗ», ρωτούσε ο ένας Ρεθεμνιώτης.
- «Με τον ένα ή και με τσι δύο πόδες είσαι στον τάφο και πηγαίνεις εκεί», ο άλλος.
- «Άντε, βρε, μα 'σαι σκέτο ΚΑΠΗ», ο τρίτος.

Κι όμως τα κατάφερε. Κι ακόμα περισσότερο, κατάφερε να αναδείξει το Α' ΚΑΠΗ, της οδού Καλλιρρόης Παρέν-Σιγανού, σε κέντρο πολιτισμού. Δεν επέτρεψε να μετατραπεί σε καφενείο, όπως συνέβη σ' άλλα μέρη ανά την Ελλάδα. Το «δικό της» ΚΑΠΗ, ήταν διαφορετικό.

Κέντρο ανάδειξης κρυμμένων ταλέντων. Δεν ξέρω αν «το είχε» από μόνη της ή το απέκτησε από τις σπουδές της, όμως ήξερε να ενισχύει την αυτοπεποίθηση των ανθρώπων και να αναδεικνύει τις κρυμμένες τους ικανότητες. Άνθρωποι που αισθάνονταν στο περιθώριο, παραγνωρισμένοι και από το ίδιο τους το σπίτι, ξαναστάθηκαν στα πόδια τους και επέδειξαν ταλέντα, που ούτε στο καλύτερο τους όνειρο δεν θα μπορούσαν να φανταστούν ότι διέθεταν. Οι βιτρίνες των κατασκευών στο ΚΑΠΗ και οι φωτογραφίες δείχνουν ένα πολύ μικρό τμήμα των όσων σχετικών συντελέστηκαν εκεί.

Ιατρικό Κέντρο. Με γιατρούς για τα φάρμακα και τις εξετάσεις, με υποστηρικτές ψυχικής υγείας και με φυσιοθεραπευτές για θεραπείες και πρόληψη των κλασικών για την τρίτη ηλικία παθήσεων, κατάφερε να προσφέρει μια καλύτερη ποιότητα ζωής στα μέλη.

Διδασκαλείο. Η «δασκάλα» τους αποδείχτηκε πραγματική δασκάλα όχι μόνο για τα μέλη αλλά και για τα κορίτσια που ήθελαν διπλά της και συνέχισαν τη δουλειά της στα άλλα ΚΑΠΗ: τη Ρίτα στα Ανώγεια, την Κατερίνα στο Β', την Πόπη στο Γ' κ.λπ. Τις δίδαξε επίσης, και μαζί μ' αυτές και μερικούς από εμάς τους εκπαιδευτικούς, πώς διοργανώνεται μια εκδήλωση, πώς προετοιμάζεται μια εκδρομή, πώς ανεβαίνει το ηθικό μιας ομάδας και πώς -τελικά- κατασκευάζεται μια ομάδα από ανομοιογενείς -από πρώτη αποψη- ανθρώπους.

Κέντρο παραμυθίας, παρηγόρια, απανοχής, ανακούφισης από τη θλίψη, προς ανθρώπους που οπωσδήποτε βρισκόταν κοντά στον θάνατο, με προβλήματα υγείας, ανυπέρβλητα κάποτε, μόνους συχνά από τα ταΐρια τους, ανθρώπους γενικά χαροκαμένους. Αυτό, νομίζω, ήταν το μεγαλύτερο πρόβλημα της δουλειάς της Αγάπης Μαμαλάκη και όλων όσων εργάζονται ή υποστηρίζουν τα ΚΑΠΗ. Δεν ήταν οι κατά καιρούς πολιτικοί προϊστάμενοι, που όλους τους αντιμετώπιζε αντρίκεια, απαιτώντας όσα πίστευε ότι δικαιούνταν η τρίτη ηλικία στο Ρέθυμνο. Το μεγαλύτερο της πρόβλημα ήταν ότι οι άνθρωποι με τους οποίους συνεργάζονταν, οι άνθρωποι με τους οποίους αγαπήθηκε, οι άνθρωποι με τους οποίους «έκτισε» τον θεσμό των ΚΑΠΗ, έφευγαν ο ένας μετά τον άλλο. Με όλους αυτούς κατόρθωσε να καθιερώσει στις συνεδρήσεις των Κέντρων Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων, έτσι που κι εγώ να μη χρειάζεται να απολογούμαι στους γονείς των μαθητών μου όταν με δεχόταν για ολοήμερα εκπαιδευτικά προγράμματα. Κατόρθωσε μάλιστα να καθιερώσει ακόμα περισσότερο το κύρος των ΚΑΠΗ στις νεότερες γενιές, που ως παιδιά κατέβαιναν τα ατελείωτα σκαλιά ψιθυρίζοντας ότι ήταν η καλύτερη «εκδρομή» που είχαν κάνει μέχρι τότε.

Πρόταση ανάγνωσης

Αναζητήστε και διαβάστε το βιβλίο «Αγαπημένες γεύσεις του τόπου μας» του Δήμου Νεάπολης-Συκεών της περιοχής Θεσσαλονίκης. Είναι το βιβλίο του ΚΑΠΗ εκείνου, που, όπως ανέφερα παραπάνω, ο δήμαρχός του είχε συνοδεύσει περήφανος στο φεστιβάλ θεάτρου της Ρόδου. Κι αν έχετε καιρό και όρεξη, διαβάστε επίσης το βιβλίο «Το φαρμακείο της φύσης» του Β' ΚΑΠΗ, που

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας strtharis@yahoo.gr, 2831055031